

Szent Borbála napja

december 4.

A középkor egyik legismertebb szentje és vértanúja Nikomédiában élt a IV. században. Borbála a tizennégy segítő szent egyike. Borbála napján eleink ágat vágtak egy gyümölcsfáról, és bent vízbe tették. Ha a faág karácsonyig kivirágzott, az eladósorban lévő lány közeli férjhezmenetelre számíthatott.

Borbála legendáját az Érdy-kódex rögzítette. Neve a pogány jelentésű Barbarus név nőnemű változata. Nemzetközileg a Szent Barbara névalak ismert, az ortodox kereszténységben Barbara nagyvértanúként.

Előkelő pogány édesapja, Dioscuros, féltve szép leányát a keresztény vallástól, gyakorta egy magányos toronyba záratta. Borbála e fogságában hírt kapott az alexandriai bölcsről, Origenesről, és levélben arra kérte, hogy ismertesse meg Krisztus tanításával. Origenes elküldte hozzá Bálint nevű papját, aki titokban megkeresztelte.

Apja, hogy kedvébe járjon leányának, fürdőházat építtetett neki, Borbála azonban az ott álló bálvány szobrát összetörte, és a falba még egy harmadik ablakot is vágott, hogy az a Szentháromságra emlékeztesse. A féktelen haragra gerjedt Dioscuros meg akarta ölni a lányát, aki a pusztába menekült előle, de két pásztor visszahurcolta. A pogány férfi apához méltatlan kegyetlenséggel megkínóztatta Borbálát, majd elküldte a császárhoz, hogy ítélje halálra. Maximianus felszólította a szüzet, hogy mutasson be áldozatot a pogány isteneknek, s amikor a lány megtagadta ezt, megkínóztatta és börtönbe vettette. A fogságban Jézus megjelent a szenvedőnek, mennyei vőlegényként vigasztalva, erősítve – s a lány testéről eltűntek a kínszerek nyomai. Másnap a császár ezt a pogány istenek segítségének tulajdonította, s amikor feltevése ellen Borbála tiltakozott, égő fáklyát dobott az arcába, majd meztelenül kergette végig a város utcáin. Imádságára Isten angyala ruhával borította be az ártatlan szűz testét. Maximianus dühe emiatt csak fokozódott, halálra ítélte; a lány apja maga hajtotta végre az ítéletet (†306). Büntetésül, amikor hazafelé tartott, villám sújtotta halálra, elemészte testét. Borbálát egy keresztény, Valentinus temette el a vele együtt lefejezett Juliannával együtt – sírja csodák színhelye lett.

Borbála a jó halál, a bányászok, kohászok, tűzérek, tűzszerészek, ágyú- és harangöntők, a várak, erődök védőszentje, akit palmaággal, toronnyal, kehellyel, könyvvel szoktak megörökíteni. A középkori városok puszkaporos tornyát gyakran nevezték el Szent Borbáláról, hogy a szent segítsen megóvni a veszélyes anyagot a felrobbanástól.

A VII. századtól tisztelete egyre jobban elterjedt. Ünnepeét, a legendája történeti alapját övező kérdőjelek miatt, 1969-ben kivették a hivatalos katolikus naptárból, ám kultusza nem szűnt meg.

* * *

Az ünnep legfontosabb népi hagyománya, a Borbála-ág vágása Borbála szenvedésére utal. A lányok e napon cseresznye- vagy orgonaágot törnek, vízbe helyezik, s ha kizöldül, azt sejtetik, hogy hamarosan férjhez mennek. A zöld ág az élet jelképe, ősi szimbólum; ám vallásos tartalma is van: az ártatlanság, a szüzesség, a kegyelmi állapot jelképe.

Borbála-nap termésjósoló nap: a gyümölcsfákról lemetszett ágot melegbe helyezték, s ha az karácsonyra zöldellni kezdett, jó termést jósolt a következő évre. E jeles napon az asszonyok nem fonhattak, mert az rosszat jelentett, például, hogy megsántul a szarvasmarha.

Fotó: Magyar Nemzeti Galéria

Magyar Kurír